

O drugarici Bosiljki Živković

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-008-054

Bosiljka Dosa Živković^a pohađala je zajedno sa mnom III, IV i V razred učiteljske škole u Banja Luci. Bila je dobar djak. Školski dani su nam tekli relativno mirno. Učestvovala smo u radu školske literarne družine Petar Kočić. Dosa je u toj družini održala jedno predavanje, ali sam već zaboravila s kakvom temom. Stanovala je u Domu Kola srpskih sestara. U IV razredu joj otkazaše jer su zaveli plaćanje za sve učenice, a do tada je za nju Dom bio besplatan. Kada sam to kazala mami, ona je odmah pristala da Bosu primimo u našu kuću. U nas je ostala godinu dana. Bilo je to kada smo bile IV razred, što znači školske godine 1939/40.

Jednom je napisala u školskoj zadaći nešto protiv kralja i monarhije. Profesorica Danica Šakrač ju je pozvala da niko to od učenika nije znao, Dosa je morala kupiti novu svesku za pismene zadatke i ponovo napisati sastav.

U proljeće 1940. jednom mi sve učenice IV razreda nismo otišle na rad u školsku baštu. Čopće smo se bunile protiv toga rada jer su nas zvali i kad to nije bilo rasporedom propisano. Bile smo sve iz siromašnih porodica i takvi pozivi su nas zaticali nespremnice: bez starih cipela i haljina za rad. Poslije sata sve nas je pozvao direktor u svoju kancelariju i naše odbijanje da radimo nazvao štrajkom. Dosa je najviše djelovala na naše saučenice da ne govorimo na tom ispitivanju ni riječi. Bile smo jedinstvene i svaka je od nas samo kazala da smo poziv učenika Dore Popovića shvatile kao šalu, a ne kao ozbiljan poziv da idemo raditi u baštu.

U proljeće 1940. godine u našu školu došla su tri učenika Crnogoraca, djaci sa Cetinja, koji su radi pripadnosti pokretu bili izbačeni iz učiteljske škole na Cetinju. Jedan od njih bio je Dobrivoje Vidić. Dosa i ja i još jedna učenica kojoj sam zaboravila prezime, a sjećam se da se zvala Nevenka i da je bila iz Kukulja, kuhale smo za te naše drugove jedno vrijeme.

Bosa i ja zajedno smo maturirale i istovremeno bile postavljene u bosansko grahovski srez, u sela koja su bila jedno uz drugo: Bosa u Malaševce, ja u Peći. Ona je stanovala u školi koja se nalazila na brdu, a najbliža kuća bila je udaljena dva kilometra. Divila sam se njenoj hrabrosti.

U selu je ubrzo počela raditi s odraslima i omladinom. Bile smo postavljene 18. februara, a počele smo raditi 1. marta 1941. Nekako sredinom marta, ona je pozvala svu seosku omladinu u školu, održala im predavanje o savremenoj svjetskoj situaciji, a poslije se razvilo kolo u kome je i sama plesala s omladinom. Bilo je to neobično i novo, služilo je meni za uzor, pa sam ubrzo i ja organizirala takav sastanak u svome selu. Bosa je i odrasle, roditelje svojih učenika, pozivala u školu i na njih takodjer djelovala.

U raspadanju stare Jugoslavije imale smo zadatak da svaki dan idemo u Bosansko Grahovo i da o~~o~~ svemu obavještavamo drugove, u prvom redu Huseina Abdičevića, koji je učiteljevao u selu Resanovcima i po mom mišljenju bio tada član sreskog komiteta KPJ za Bosansko Grahovo.

Na dan kada se raspao 54. puk bivše jugoslavenske vojske bile smo takodjer u Grahovu. Stajale smo na izlasku iz Grahova, na Gradini, i zaustavljale svaka kola koja su nailazila. Seljaci su zaustavljali misleći da želimo da nas povezu, mi smo međjutim svakog nagovarale da natovari na kola puške i pušcanu municiju, koja je kao brdo, u sandučićima, bila nagomilana kraj puta.

Nijemci su već bili u Drvaru, a Italijani u Kninu, međjutim u Grahovo, koje je živjelo u iščekivanju, niko nije dolazio. To je trajalo 5-6 dana. U jednoj novogradnji, mislim da je to bila zgrada nove bolnice, u sanducima su ležale vojne sekcije. Natrpale smo džepove tim sekcijama i sve predavale drugovima. Ovo međjuvlasće u Bosanskom Grahovu iskoristila je partijska organizacija. U Grahovu je bio vojni magazin pun pšenice i kukuruza. Partijska organizacija je pokrenula seljake svih

okolnih sela da dodju u Bosansko Grahovo kolima. Dušan Krneta, sekretar partijske organizacije sela Peći, tražio je od načelnika sreza da mu preda ključeve tog magazina. Kada ovaj to nije htio, oteo mu je ključeve i s ostalima posao u magazin. Seljaci su žurno trpeli i nosili vreće u svoja kola, koliko je ko mogao ponijeti. Međutim, u selima su održani sastanci, žito je sva popisano i dijelilo se prema broju članova porodice. Sjećam se da je u Pećima održan sastanak u školi i da je svako dobio 30 kg. po članu porodice.

I ovaj boravak u Bosanskom Grahovu smo iskoristili za nagovaranje seljaka da uz žito povezu i oružje i municiju.

Municija se nalazila u jarcima uz putove na sve strane i Bosa je nagovarala školsku djecu da oružje donose u školu, gdje je u podrumu načinila pravo skladište.

Ona je nagovarala jednog učitelja koji je bio bivši oficir jugoslavenske vojske, da učestvuje u ustanku, ali nije u tome uspjela.

Pred ustanak smo otišle zajedno sa još dvije učiteljice i tim učiteljem, koga sam spomenula, u Knin da nakupujemo potrebne stvari za partizanske logore: sanitetski materijal, baterije za radio prijemnik i drugo.

Pošto je izbio ustanak kratko vrijeme smo boravili u Bosanskom Grahovu, ali smo za nekoliko dana bile pozvane u Drvar. Iz Drvara Bosa je bila pozvana da ide kao kurir u Banja Luku, ali je stigla samo do podno Grmeča. Nepovjerljivi, naoružani, uznemireni seljaci nisu ju pustili da ide dalje i morala se vratiti u Drvar.

U "Gerilcu" smo svi mi obavljali tehničke poslove, a sam list je pisao samo drug Nikica Pavlić. U tehnici smo bili: Bosa Živković, ja, Juraj Marek i Stevo Tišma. Pored lista umnožavali smo veliki broj letaka, upućenih domaćanima. Bosa je gotovo svakodnevno obilazila okolna sela i održavala sastanke sa ženama. 21. VIII održana je u Drvaru velika skupština žena, a to da su se žene i djevojke odazvale u tako velikom broju, bilo je i Bosina zasluga.

Bosna djelatnost bila je mnogo šira nego što sam opisala, no u ono vrijeme pravila konspiracije bila su veoma stroga i mi, obje članovi SHOU-a, nismo govorile jedna drugoj o svom radu.

U Zagrebu, 15. decembra 1977.

Jela Bičanić
Jela Bičanić

